

שקר היופי, הבל החן

Mermaids בתולות-ים

תסריט: ג'ון רוברטס, לפי ספרה של פטי דן. בימוי: ריצ'רד בנג'מין.

שחקנים: שר, בוב הוסקינס, וינונה ריידר, כריסטינה ריצ'י.

ארה"ב 1990

10 עמודים

מאת קובי ניב

על מה הסרט הזה?

ולמה בכלל קוראים לו "בתולות-ים"? מה זה אומר? מה זה אמור להגיד? מה הסיפור והמשמעות של בתולות-ים בתרבות? לפי וויקיפדיה "בת-ים (ולא לבלבל חלילה עם חולון) או בתולת-ים היא יצור אגדי, שחציו דמוי אישה וחציו התחתון דמוי דג". ושגם לא תתבלבלו בין בתולות-ים לבין סירנות. סירנות זה משהו אחר. שוב, לפי וויקיפדיה "במיתולוגיה היוונית סירנות הן נימפות ים". רגע, אבל מה זה נימפות ים? טוב, לא משנה, נמשיך בסירנות, שלא נתבלבל יותר מדי. אז שוב, "במיתולוגיה היוונית סירנות הן נימפות ים, המתוארות בדרך כלל כנשים יפות וענוגות". אבל איפה הן חיות ומה הן עושות בחיים? אז ככה - "הסירנות חיו באי מוקף בסלעים ובצוקים, שם ישבו על סלע ושרו שירים. שירתן הייתה כה ענוגה ויפה (כלומר, ואת זה כבר אני אומר, הן עצמן היו יפות וענוגות, אך לעומת זאת שירתן, להבדיל, הייתה ענוגה ויפה) עד שמלָחִים שחלפו ליד מקום מושבן ושמעו את שירתן מרחוק קפצו מספינותיהם אל מותם, או כיוונו את ספינותיהם לעבר הסלעים, שם הם נטרפו (ואני מוסיף - קודם נטרפה דעתם ובעקבות כך נטרפה גם ספינתם). וכמה סירנות היו בעולם?" "על פי המיתוס המוכר והמקובל מספרן היא שלוש". אז הנה הקשר, כי גם המשפחה שעליה מספר הסרט, היא בת שלוש נשים - אם ושתי בנות. אז זה כנראה זה. אבל רגע, ההם היו סירנות ואלו בתולות-ים, וזה לא אותו דבר. אז מה בכל זאת?

מה שקרה במהלך השנים, כך גיליתי אחרי שנברתי בוויקיפדיה באנגלית ובעוד מקורות, כנראה באזור ימי הביניים, התרחש מהלך של בילבול ועירבוב בין דמויות בתולות הים לבין דמויות הסירנות, וברבות מהתרבויות העכשוויות נתקבע שסירנות ובתולות-ים זה אותו דבר, כלומר נשים שחציין התחתון דמוי דג וששירתן מטריפה ומטביעה גברים עד מוות. וזה כנראה המיתוס שאליו כיוונה פטי דן שכתבה את הספר בשם הזה, "בתולות-ים", שעליו מבוסס הסרט, והעוסק בשלוש נשים, אם ושתי בנות, שהקטנה בהן אלופה בשחייה, והאימא מתחפשת במסיבת ראש השנה לבתולת ים, ואמנע מספוילרים ולא אספר עוד.

מיהי המספרת ובשביל מה צריך אותה בכלל?

והסרט אכן מתחיל בתמונות של הבת הקטנה, קייט, שוחה בבריכה, ואז נשמע בווייס-אובר קולה של המספרת, קול נערה צעירה, שמתחילה את הסיפור, "קייט אחותי למדה לשחות כשרוב התינוקות היו עוד בלול. אני מעריצה אותה. כולם מעריצים אותה. רציתי לקרוא לא על שם ג'פֶּנט הקדושה, מגדלת הדבורים הקדושה. אבל אימא, גברת פֶּלקס, חשבה שהרעיון שלי מוזר מדי". מהטקסט הזה שאנחנו שומעים אנחנו מבינים שהמספרת היא נערה, אחותה הבוגרת של קייט השחיינית, שתיהם בנותיה של אותה אישה - אב או אבות אינם מוזכרים כאן כלל, אנחנו עוד לא יודעים למה - ושלנערה המספרת יש איזה עניין עם נצרות וקדושות, ושהיא מספרת את הדברים לא כאישה בוגרת הנזכרת במאורעות ילדותה, כמו שהיה ב"אני והחבר'ה", אלא מספרת עליהם עכשיו, בהווה, כנערה, בעת התרחשותם. התמונה עוברת לבית משפחת פֶּלקס, שם צופה הנערה המספרת, יושבת על הספה, לבושה בבגדים נזיריים, לא אופנתיים לנערה בגילה, אוכלת פופ-קורן וצופה בטלוויזיה ישנה בשחור-לבן ב"נזירה המזמרת", כך קראו לה, והנערה שרה איתה בכוונה גדולה את השיר שלה, "דומיניק", שהיה בזמנה, 1963 כתוב על המסך, להיט ענק.

אבל אם הנערה המספרת מתארת את מה שקורה עכשיו בסרט, אז בשביל מה אנחנו בכלל צריכים אותה? מה זה נותן לנו, או ליתר דיוק – ליוצרי הסרט? מה הם מרוויחים מזה?

בהמשך הסרט נבין, די מהר, שקולה של הנערה שאנחנו שומעים בווייס-אובר במקביל למה שאנחנו רואים בעינינו, איננו סיפור או תיאור של מה שקורה, אלא אלו מחשבותיה, שאנחנו כביכול שומעים אותן, ושהיא אינה רוצה או יכולה או מפחדת או מתביישת לומר, כלומר להשמיע, להוציא אותן מפיה. הפער הזה בין מעשיה הנראים ודבריה הנאמרים לבין מחשבותיה הנשמעות, יוצר לאורך כל הסרט מתח תמידי, עם אפקטים רגשיים ועלילתיים רבים, כפי שיוצרי הסרט כיוונו אליהם – דאגה, חרדה, מתח, צחוק, כעס, כל מה שצריך.

ושוב אותו סיפור מתחיל

האימא, צעירה יחסית ויפה, גברת פֶּלקס, בוחרת לעצמה בגד ללבוש, כנראה לקראת יציאה, כשהיא משמיעה לעצמה בטייפ את שירה של פֶּגִי לי Fever, שרה ומרקדת לצליליו. בחזרה הנערה המספרת, שרשרת עם צלב קטן לצווארה, כורעת בפני שידה שעליה תמונות ופסלונים של קדושים נוצריים. הדלת פתוחה. האימא עוברת במסדרון, חולפת, חוזרת, נעמדת בפתח חדרה של הנערה ואומרת לה "שְׂרָלוֹט, אנחנו יהודים".

עכשיו האימא מגישה לבנותיה שתי צלחות של "אוכל", שזו מין תערובת משונה של מיני כריכים קטנים וחטיפים. המספרת אומרת "מילה אחת על גברת פֶּלקס ואוכל. מתאבנים. ספר הבישול למתאבנים הוא המקור העיקרי למזון שלה. זה כל מה שהיא מבשלת". מבחוץ נשמע קול צופר של מכונית. בפתח הבית, עומדת מכונית גדולה, האם מציצה בחלון ואומרת לבנותיה, "הנה פֶּרְד, איך אני נראית?" ושרלוט קמה ואומרת, ברתיעה ובבהלה, "כמו אישה העומדת לחטוא", ועל זה משיבה האם "יופי. בדיוק לזה ייחלתי" ויוצאת.

המצלמה נשארת על שרלוט, ואנחנו שומעים אותה אומרת "גברת פֶּלקס יוצאת עם הבוס שלה". ואכן אנחנו רואים את האימא רוקדת עם גבר במסיבה. אחר-כך רואים את המכונית של פרד מתנוודדת בחנייה, שפירושו אתם יודעים מה, ואת קולה של שרלוט הממשיכה ואומרת "זה אומר שנעבור מכאן בקרוב". ואז, תוך כדי התגוששות האהבהבים במכונית, אימן אומרת לגבר "אז לא רק שאני לא יוצאת לטיול הזה, אתה גם לוקח מישהי אחרת?", והאיש עונה לה "חומד, זה לא סתם מישהי. זאת אשתי". וכאן נשמע קולה של המספרת שרלוט, "עברנו ממקום למקום 18 פעם", ועכשיו "הסימנים לעזיבה נעשים ברורים יותר

ויותר". האימא, רוחצת באמבט, פותחת אתלט (ספר המאגד מפות, הגוגל-מאפ של פעם) ובעיניים עצומות מצביעה באצבעה על נקודה במפה. "הבחירה" נפלה על מסצ'וסטס. קאט. המכונת עם האימא, שתי הבנות, והחפצים שלהם נגררים בעגלה וקשורים על הגג, כבר נוסעת בכביש בין-מדינתי, והן מגיעות ביום חורפי גשום לביתן החדש במסצ'וסטס. קאט.

האם הפעם זה יהיה אחרת?

הן בבית החדש, רואות בטלוויזיה, כתבה על הנשיא ג'ון קנדי. שרלוט מוציאה מהאריות ומסדרת על השידה את האייקונים הנוצריים שלה. היא חולצת מגפיה. האימא אומרת לה "תזכירי לי לקנות לך נעליים נאות מאלה", אך שרלוט אומרת "אני לא רוצה אחרות". ואז הילדה הקטנה, קייט, מסבירה לאימה "אבל אלה ממנו...", כלומר מהאבא הנעדר ומוסיפה ואומרת "שרלוט אומרת שפעם הוא יבוא לבקר, אבל איך הוא יידע איפה אנחנו?". האימא עונה, בבוטות, "הדבר היחיד שבו אפשר לסמוך אבא שלכם הוא שאי אפשר לסמוך עליו".

המשפחה עושות קניות בעיר, ובדרך חזרה האימא מלמדת את שרלוט לנהוג. כשהן חוזרות הביתה מחכה להן שם בחוץ, לעזור להן, בחור יפוף, חתיך, ג'ו פֶרְטִי. איך ששרלוט רואה אותו ליבה מתחיל לפעום בחוזקה ובראשה מתנגן הלהיט של אז "ג'וני אנג'ל". מתברר שהבחור עובד במנזר שנמצא מעל לביתן ושרלוט רואה בכך, כמובן, אות משמיים. היא עולה בגפה להביט במנזר ורואה מרחוק, מעבר לנחל עם מפל, את ג'ו עובד שם. היא מתקרבת, נרתעת, מתחבאת. ואז עולה בראשה, בווייס-אובר, מחשבה אסורה, "בבקשה, אלוהים, אל תגרום לי להתאהב ולעשות דברים מגעילים", והיא נבהלת ומצטלבת ובורחת.

האימא עובדת במקום חדש, ככתבנית, מדפיסה במכונת כתיבה במשרד של עורך דין. הבוס יוצא מהמשרד עם ארוסתו, המחכה לו שם, לאכול ארוחת צהרים. לכאורה שוב טמונה לה המלכודת הרגילה שהיא נופלת בה, ושבגללה המשפחה בורחת כל פעם מעיר לעיר. אבל, וזאת השאלה המועמדת עכשיו בפני הצופים - האומנם שוב כך יהיה או שמהו ישתנה?

היא יוצאת מהמשרד והולכת עם הבנות לקנות להן נעליים לקראת שנת הלימודים החדשה. המוכר, נמוך ושמן, מציץ מאחור ואומר שמיד יגיע. שרלוט נפעמת. בחנות יושבות שתי נזירות. אם המנזר אומרת לאימן "את ודאי גברת פלקס. ג'וזף (ג'ו החתיך) סיפר לנו שהשכנים החדשים שלנו הם משפחה יהודית נחמדה". המוכר, לו, פונה לאימן, "מאיפה אתן? אני גרתי בדרום דקוטה. את יכולה לדמיין שמירת כשרות בדרום דקוטה?" אז גם היא יהודי. והאימא עונה "אני לא יכולה לדמיין שמירת כשרות בשום מקום". שרלוט עדיין מסרבת לקנות נעליים חדשות, דבקה במגפיים הישנות שאבא שלה אולי קנה לה, זה כל מה שנותר לה ממנו. האימא, רייצ'ל, מסמנת בידיה למוכר הנעליים, שאין מה לעשות, ככה זה עם המתבגרים האלו, ולו מהנהן לה בראשו בהסכמה, לאמור כן, כן, מכיר את זה. אז לכאורה יש ביניהם, בין האימא רייצ'ל ללו מהנעליים, מן המשותף, הם גם יהודים וגם מבינים זה את זה בעניין הבת המתבגרת שלה, כאילו הוא, בחטף, מעין אבא שלה. אבל מצד שני הוא לא הטיפוס שלה, לא הבוס שלה, לא חתיך. אבל כשהן יוצאות מן החנות הוא הוא אומר לרייצ'ל "אולי ניפגש ביום הורים", והיא אומרת בחן "אולי". אז אולי בכל זאת?

ומה העניין פה עם הנעליים?

זה לא עניין אחד. זה כמה וכמה עניינים. קודם כל נזכיר שבאגדת הילדים הנפוצה והידועה ביותר, "סינדרלה", מה שגורם לסינדרלה להתבגר, להתחיל לחיות, לצאת לעצמאות, מה שבאגדות של אז היה "למצוא את הנסיך הנכון", הוא שהייתה לה הנעל הנכונה, המתאימה,

כלומר, וזה לפחות אחד ממוסרי ההשכל של האגדה הזאת, והיא שאֵת, אתה, אנחנו צריכים למצוא לעצמנו את הנעליים המתאימות, כלומר את הדרך הנכונה לנו לצעוד בה בחיים. אבל נעליים, כפי שהיה נהוג בתרבות הסינית, למשל, שימשו גם, כאמצעי כפיה ושליטה על נערות ונשים, במנהג הידוע לשימצה של "כריכת רגליים", כך שיישארו קטנות, מה שנחשב במשטר הגברי, הפטריארכלי, של סין של אז, כאידיאל של יופי נשי. כלומר שנעליים יכולות לשמש גם כמטפורה לדיכוי נשים ומניען התפתחותן הטבעית והעצמאית. וקיים גם, בהרבה שפות, הביטוי "להיכנס לנעליו של", הן במובן של להמשיך בדרכה של דמות חשובה בחיי המשפחה או החברה שפרש או נפטר, והן במובן ההפוך, כשיש כאלו המסרבים "להיכנס לנעליו" של אחר, ומתעקשים לצעוד בנעליהם, כלומר בדרכם, שלהם. כל הרבדים והמשמעויות הללו של נעליים בתרבות האנושית, ואולי גם נוספות שפיספסתי, מצויות בסרט הזה. האם תצליח שרלוט להיחלץ מהמגפיים שכפה עליה אביה הלא קיים ולמצוא לעצמה את הנעליים שלה, הנכונות והמתאימות לה, כדי לצעוד בדרכה שלה ולא בדרך שלא מובילה לשום מקום שהתווה או כפה עליה אביה? היתרחש הבלתי-אפשרי, שעד עכשיו לא קרה, ולו לנדסקי, מוכר הנעליים היהודי המקסים, שאינו מתאים לנעלי הגבר האידיאלי לכאורה, שבהן נכרכה ושיבשה כך את חייה עד כה רייצ'ל פלקס, ייכנס בכל זאת לנעלי המאהב, כלומר הגבר, שלה? והאומנם יתאפשר בשל כך ללו מוכר הנעלים להיכנס לנעלי אביה של שרלוט ולהפוך להיות אביה החילופי, הנכון והטוב לה, במקום אביה הביולוגי הלא-קיים והלא נכון לה?

אהבה ותשוקה

ב"יום ההורים" אימא רייצ'ל ומוכר-הנעלים לו מפרטטים. הוא מביט בה בהתפעלות. היא ניגשת אליו בשמחה, שואלת מי מהילדים שלו נמצאים כאן. הוא אומר שהילדים שלו כבר גדולים ועזבו את הבית. "ואיפה גברת לנדסקי הערב?", היא שואלת, והוא משיב "היא לא גרה בבית יותר". גם רייצ'ל אומרת למוכר הנעלים שאין כרגע גבר בחייה, שאביהן של הילדות עזב אותן. מזמן. יש ביניהם קליק, כימיה. הם קובעים לארוחת בוקר בשבת. שתי הבנות, שרלוט וקייטי, שצופות במהלכי הפלירטוט, כבר רואות הנולד ומסובבות גלובוס כדי לנחש לאיזו מדינה הם יעברו אחרי השערורייה שאימא שלהם תיצור הפעם, כהרגלה. אבל אנחנו הצופים מבינים שאולי הפעם יקרה פה משהו שונה. שהרי לו חורג מהדגם הרגיל של הרומנים שרייצ'ל מנהלת תמיד ושגורמים לשערורייה ולבריחה. הוא לא נשוי.

ג'ו הוא גם נהג אוטובוס ההסעות של שרלוט לבית הספר. הם משוחחים, אבל היא מוצפת מחשבות זימה, שאנחנו שומעים בקולה בווייס-אובר, "שהוא יפשוט את השמלה מעלי". היא גם מצרפת עצמה אליו לדייג בשבת, וגם שם, קולה בווייס-אובר מייחל, "בבקשה, אלוהים, תעשה שישליך אותי על הארץ ונעשה ג'ואי קטן". שרלוט, לראשונה בחייה, ובניגוד לתפיסת העולם הנזירית הילדותית שלה, בוערת בתשוקה. ג'ו עוד לא מגיב. אבל לשרלוט, אולי, יש מן הגנים של אימה, שהיא יפה ומושכת ומהלכת קסמים על גברים.

בעוד שרלוט בדייג וקייט בחוג שחיה, רייצ'ל ולו מבליים ביחד בביתן של הפלקסיות. בשיחה ביניהם מתברר שאביה של קייט הוא לא אביה של שרלוט שברח, אלא איזה אלון בשחיה שהיא שכבה איתו כשהייתה חדרנית במלונן, והיא אפילו לא זוכרת את שמו. יש ביניהם שיחה מקסימה, מצחיקה, שפה משותפת. הם מוצאים חן זה בעיני זה. הם שוכבים. ולפי איך שהם מתנהגים אחרי, זה כנראה היה טוב, לשניהם, אפילו טוב מאוד. רייצ'ל אומרת ללו "אתה גבר סקסי". היחסים ביניהם, כמעט מיידית, הם בלתי-אמצעים, ישירים,

כנים, משוחררים, מצחיקים. הם אוכלים ושותים ומדברים, ונהנים מאוד זה מזו. "וואו", הוא אומר לה, "זה ממש כיף. אפשר לחזור על זה ביום שישי?", והיא אומרת לו "אתה לא מבזבז זמן, נכון?", והוא עונה לה "החיים קצרים מדי". יש כאן בסיס לאהבה אמיתית.

משפחה חדשה?

תחרות שחייה בבית-הספר שבה קייט משתתפת. רייצ'ל ושרלוט, וגם לו, בצופים המעודדים. וזו פעם ראשונה בחייה של משפחת פלקס התלת-נשית, שהם מופיעים ונראים כמשפחה הכוללת גם דמות אב. שהרי עד עכשיו, ככל הידוע לנו, לרייצ'ל היו רומנים רק עם גברים נשואים, ולכן היא והם לא היו יכולים להופיע יחד בפומבי, בטח לא עם בנותיה. ולא רק זה, אלא כשהם יוצאים מהאולם, קייט רכובה צוהלת על כתפי לו, עם הגביע בידה. אחר-כך לו מארז את שלושתן בביתו שלו, ויש שם, הוא הכין, חדר לילדות. בבוקר הוא מתגלח מול המראה ביחד עם קייט שכאילו מתגלחת עם קצף גילוח איתו. סצינה אבהית להפליא, שמעולם עוד לא חוותה. בארוחת הבוקר רייצ'ל מחלקת את האוכל, המתאבנים, שהיא הכינה, לצלחות, ולו נוטל את צלחתו ומתיישב לשולחן. אבל הן מתיישבות לאכול כל אחת במקום אחר. "ככה אתן אוכלות כרגיל?", הוא שואל די בתדהמה, והן עונות "כן".

מות האב ולידתו של אב חדש

בבית הספר, בכיתה של שרלוט, בשיעור היסטוריה, מקרינים סרט בשחור-לבן על תולדות חג ההודיה. אבל פתאום ההקרנה נפסקת. המנהלת נכנסת, פורצת בכי ואומרת "הנשיא (קנדי) נורה!". התלמידים בהלם. גם שרלוט. היא משוטטת ברחובות. חושבת בקולה, "אני רוצה את אבא שלי, בבקשה אלוהים, אני רוצה לדבר עם אבא שלי". רצח הנשיא ג'ון קנדי בנובמבר 1963, הוא, בהוויה האמריקאית של הדורות האחרונים, חוויה טראומטית של מות אבי האומה; ממש כפי שאנחנו, הישראלים, חוינו 32 שנה מאוחר יותר, בנובמבר 1995, את רצח ראש הממשלה רבין כמוות טראומטי מרסק של אבי האומה שלנו. כאן בסרט, שרלוט לוקחת את רצח קנדי כאילו רצחו את אביה שלה, כשלמעשה, ומות קנדי גורם לה להכיר בכך, גם אם הוא חי, הוא בבחינת מת עבודה, ושבעצם היא יתומה מאב. היא הולכת למנזר. במגדל הכנסייה ג'ו מצלצל בפעמון לאות אבל. היא רצה ועולה למעלה. היא מחבקת אותו. הם מתנשקים. נסחפים. אבל ציורי הקדושים על הקירות כאילו קופצים עליה להבעיתה, צורחים עליה להפחידה, לעצור בעדה. היא בכל זאת ממשיכה. גם הם ממשיכים, ולבסוף היא נכנעת לזעקות הזעם של הקדושים, נרתעת, ניתקת מג'ו ובורחת.

בבית רייצ'ל ולו, קייט ישנה בזרועותיו, צופים כמשפחה בחדשות הטלוויזיה על רצח הנשיא. שרלוט מתרחצת, ממרקת את חטאה לכאורה. היא מתייסרת. בטוחה שאלוהים יעניש אותה על מעשיה. היא צמה. היא מתעלפת. לו ורייצ'ל מאכילים אותה. היא מנסה לספר לאימה שהיא חושבת שהיא הרתה לג'ו, אבל היא לא מצליחה להגיד מילה ובורחת. היא פונה במצוקתה, במחשבותיה, לאביה, מבינה כבר שזה חסר תוחלת, "אבא, רק אתה יכול לעזור, ואתה אף פעם לא כאן". ואז היא לוקחת את האוטו של אימא שלה ובורחת.

אימא שלה ולו מחפשים אותה, מדברים על הבריחה. לו הוא בן זוג אמיתי לרייצ'ל ואבא של ממש, לא כמו אביה הביולוגי והתיאורטי, לשרלוט. שרלוט נוסעת רחוק, מרחיקה לקונטיקט, ולבסוף עוצרת ליד איזה בית פרברי מקרי. היא נכנסת פנימה. אבי המשפחה שם מודאג, "בני משפחתך יודעים איפה את?" היא מספרת, משקרת, שכן, שהכול בסדר. בינתיים בביתה רייצ'ל אומרת ללו, "אני שמחה שאתה כאן", מצליחה לראשונה להביע את רגשותיה כלפיו. "תמיד אהיה כאן בשבילך", הוא עונה לה בפשטות. אבל רייצ'ל לוקחת את בריחתה של שרלוט אישית, כאילו בתה מנסה להרע לה, לעשות לה דווקא. לו אומר לה שזה לא כך, ש"יש לה בעיה והיה פוחדת לספר לך". רייצ'ל לא מבינה למה לה לפחד. ולו עונה "אפילו אני פוחד לדבר איתך לפעמים!". הם רבים. ורייצ'ל אומרת "כשהיא חוזרת, אני עוזבת", ועל זה אומר לה לו, "את תוהה למה היא ברחת? תקשיבי לעצמך!".

ככביש ליד הבית בו התנחלה שרלוט, אבי המשפחה רושם את מספר הרישוי של המכונית. עכשיו אוכלים שם ארוחת ערב. זו משפחה בורגנית מ"החלום האמריקאי", אבא ואימא אוהבים ושני ילדים חמודים ומנומסים. "הם מושלמים", אומרת שרלוט לעצמה בווייס-אובר, "ממש כמו בטלוויזיה". היא מתנהגת בצורה מוזרה, שמחה מדי. הם שואלים אותה מה שמה והיא אומרת "סאל, סאל", בביתה אימה ואחותה ולו מחכים. הטלפון מצלצל. הן מזנקות, אבל לו כבר עונה ואומר להם, "היא בסדר, היא בניו-הייבן". בינתיים, בבית אליו נמלטה, שרלוט מספרת להם כל מיני סיפורי מעשיות שקרו לה, שלא היו ולא נבראו. צלצול בדלת. האבא הולך לפתוח, ואז נכנס, מופיע, לו, ופונה אליה, ואומר, "שרלוט". הוא בא להשיבה לביתה. גורר במכוניתו את מכוניתה של שרלוט ומשיב אותה לבית אימה.

ואין לך "חווית אבא" עוצמתית מזו. שאחרי שנמלטת מהבית, ולא חשוב לאן, אבא שלך, ובמקרה הזה האבא החלופי שלך, מצליח למצוא אותך ולהגיע אליך ולהשיב אותך הביתה.

"למה את חושבת שאת בהריון? את בתולה"

רייצ'ל מתפרצת עכשיו על בתה בכעס עצום. "יש לך מושג מה עבר עלי בגללך? חשבתי שחטפו אותך! חשבתי שאת מתה! שחתכו אותך למיליון חתיכות! לכי לחדר שלך! אני לא יכולה לדבר איתך. אם אני אדבר איתך, אני אהרוג אותך!". אחר-כך, כשהיא נרגעת, היא מבקשת משרלוט שתספר לה מה עובר עליה. "אני חושבת שאני בהריון", היא אומרת לעצמה ולנו בווייס-אובר, אבל לאימה היא לא אומרת כלום. "למה ברחת?", שואלת האם, ומוסיפה מה שנשמע מגוחך כשזה בא מפיה, "ברייחה לא פותרת כלום". והיא שוב מבקשת מבתה שתספר לה מה עובר עליה, אבל כל מה ששרלוט אומרת לה זה שהיא רוצה לישון.

עכשיו אנחנו בחדר המתנה של רופא-נשים, ההומה נשים הריוניות ועם תינוקות, וביניהן יושבת גם שרלוט. המזכירה יוצאת וקוראת "ז'אן ד'ארק", שרלוט קמה ונכנסת. הרופא, איש מבוגר, בודק את שרלוט המבוהלת בדיקה גניקולוגית קצרה ומבקש ממנה להתלבש ולסור למשרדו. במשרד הרופא תוהה אם אימא שלה דיברה איתה על איך באים תינוקות

לעולם, ושרלוט אומרת ש"בטח, בטח". ואז הרופא אומר "אם כך, למה את חושבת שאת בהריון? את בתולה". וכך מתברר לה ולנו ששרלוט היא לא באמת מריה הקדושה, אם ישו.

"תתחתני עם לוי, והוא יוכל להיות אבא שלנו"

רייצ'ל נוסעת בענייני עבודה והיא משאירה את הילדות בערב אצל לוי. ואז כשהן שם, לוי, ביחד איתן, כשהם שרים כולם את בהתלהבות את "אוקלהומה", צובעים ומעצבים מחדש את חדר הילדות. בלילה רייצ'ל חוזרת והיא מוצאת אותם בחדר המעוצב מחדש כתחתית קסומה של אוקיינוס מלאה בדגים. לכבוד אימה קייטי מפעילה את המנורה עם האהיל המסתובב, והאוקיינוס כמו קם לתחיה. הם מתלהבים, ואז רצים לאכול. רייצ'ל המומה.

אבל זה עוד לא הכול. הם, לוי והבנות, עורכים את השולחן, לארוחת ערב. מתברר שלו וגם הילדות, גם שרלוט, בישלו אוכל אמיתי. רייצ'ל בהלם. בתוך כל זה קייט פונה לאימה ואומרת "תתחתני עם לוי, והוא יוכל להיות אבא שלנו". שרלוט אומרת "יש לנו אבא", אבל קייט מתעקשת, "לא ראיתי אותו אף פעם. הוא לא יעשה לי אוקיינוס. אפשר לישון פה?". רייצ'ל לא מסכימה. קייט מתחננת. רייצ'ל נכנעת. ועכשיו הם כולם מסבים לשולחן כמו משפחה רגילה, אוכלים ומקשקשים. רייצ'ל לגמרי בהלם. "מה קורה כאן?" היא שואלת, ולו עונה "מה שקורה בדרך כלל כשבני משפחה יושבים לאכול יחד. מדברים".

אחרי הארוחה, בחדרם, רייצ'ל כועסת על לוי. "קייט נקשרת אליך", היא מטיחה בו. "מה נורא בזה?", הוא שואל. "זו לא המשפחה שלך. אל תחפש קירבה אלי דרך הילדות שלי". לו נדהם. אומר, "אף פעם בחיים לא רציתי להכות אישה, כפי שאני רוצה להכות אותך". הוא לוקח כרית ושמיכה והולך לישון בחדר אחר. מתפתח ריב. הוא מדבר על "אנחנו", וזה מטריף אותה, לגמרי והיא צועקת עליו "ממתי אתה והבנות שלי הפכתם לאנחנו? זה רק אני ואתה, לוי. אני והבנות זה אנחנו", היא אומרת. "דיברתי עלי ועלייך", הוא עונה לה.

מה קרה? למה היא כועסת כל כך? מה באמת רע בכך שהבנות נקשרות אליו, שהן מוצאות בו, סוף סוף, דמות אב, שלא הייתה להן כל החיים, ושקייטי רוצה שרייצ'ל תתחתן איתו, והוא יהפוך, כאילו באמת, באופן רשמי, לאב שלהן? הרי טוב להן איתו. הוא עושה להן ממש טוב. והיא רואה ומבינה את זה. וגם לה עצמה טוב איתו, נעים איתו, הוא בעדה, הוא איתה, הוא לא מנצל אותה, הוא אוהב אותה, וגם היא, גם אם היא לא מודה בכך, אוהבת אותו. אז איפה פה הבעיה? בדיוק במקום הזה. כי זה מקום, אורח חיים, משפחה, אהבה, שהיא לא מכירה ולא רגילה להם. הדפוס הקבוע, החוזר על עצמו כאילו ככה זה ואין מה לעשות, שבו התנהלו חייה עד כה, שלפיו היא ניהלה את חייה עד כה, הוא של גברים

שמנצלים אותה, נוטשים אותה, ושוב ושוב היא נשארת לבדה עם שתי הבנות, בלי גבר, בלי אבא. ככה היא ניהלת את חייה עד כה, ולזה היא רגילה, ואנשים טוב להם לכאורה, הם גם מרגישים בטוחים, כי זה מופר, באיך שהם חיים, גם אם החיים האלו משובשים, מקולקלים, ולגמרי דפוקים. והדבר שהכי באמת מפחיד בני-אדם בחיים, זה שינוי. אנשים טוב להם במה שיש להם, גם אם זה חרא, כי החרא הזה מוכר להם והם רגילים אליו. וכל שינוי שנקרה על דרכם או שהחיים מציעים להם, גם אם הם יודעים ומבינים שזה שינוי שכולו לטובה, הם לרוב נבהלים, נרתעים ולא לוקחים את הצ'אנס, אלא ונסוגים לחרא המוכר ולכן גם הטוב לכאורה. וזה בדיוק מה שקורה עכשיו לרייצ'ל. החיים, המפגש עם לו, מציעים לה עכשיו חיים חדשים, אחרים, טובים בהרבה מאלו שהיא חיתה עד כה, והיא נבהלת מזה, נאחזת פחד מוות, ומתנפלת על לו, המקסים, האוהב והאהוב, האבא הטוב לבנותיה, לרסקו ולמוטט, לחסל, להמית את הסיכוי שלה ושל בנותיה לחיים טובים יותר.

שרלוט לומדת בדרך הקשה

לילה. האימא איננה, רק שתי הבנות בבית. שרלוט יושבת מול שולחן האיפור של אימא שלה. היא מתחפשת לאישה מבוגרת, מעתיקה, מחקה, את אימא שלה. לובשת את השמלה של אימא שלה, נועלת את נעלי העקב של אימא שלה, וגם מהלכת מעכסת כמו אימא שלה.

היא מספר לקייט אחותה את הסוד, "אני מאוהבת בג'ו". שרלוט מציעה לאחותה לחגוג. הן אוכלות. הן אפילו שותות אלכוהול. הקטנה שותה הרבה. שרלוט שרה Fever כמו ששרה אימה בתחילת הסרט. שתי הבנות יושבות בחוץ על הנדנדה ומדברות. פעמוני הכנסייה מצלצלים, ואז שרלוט קמה ולוקחת את אחותה הקטנה לראות את המנזר, למגדל הכנסייה, שהרי ברור לה מי הוא המצלצל בפעמונים. שרלוט אומרת לאחותה שתחכה לה למטה, ושלא תתרחק. מטפסת לראש המגדל. עקרון העונג, כלומר הבחירה בסיפוק המידי של תשוקתה לג'ו, גובר אצלה על עקרון המציאות, על זה שהיא צריכה לשמור על אחותה, ולא להשאיר אותה לבדה, באמצע הלילה, בשום מקום, שיכורה. וקייט אכן, בהיותה ילדה ושיכורה, כן מתרחקת מהמגדל, נופלת וקמה, וממשיכה ללכת, מלקטת אבנים. שרלוט מטפסת לראש המגדל, לג'ו. הם נפעמים, נלהבים לפגוש זה את זה, מתחבקים, מתנשקים, מתפשטים, שוכבים. ושרלוט שוכחת, זונחת לחלוטין, את אחותה הקטנה שהיא אמורה לשמור עליה. הבחירה במימוש התשוקה המינית, למרות שזו לכאורה בחירה בוגרת, דווקא מורה שהיא לא בוגרת עדיין. שהרי בחירה בוגרת, במקרה כזה, הייתה צריכה להיות שמירה על אחותה הקטנה ודחיית הסיפוק המידי, הסקס, למועד אחר, מתאים יותר.

אבל הבחירה הזאת שלה אינה מפתיעה משני טעמים. ראשית משום ששרלוט עדיין לא באמת בוגרת, היא רק מתחפשת לבוגרת. ושנית משום שהתנהגותה הזאת, הבחירה בתשוקה המינית על חשבון פגיעה אפשרית באחותה הקטנה, גם היא חיקוי של אימה, שכל חייה בוחרת שוב ושוב בסיפוק המידי, בסקס, על חשבון פגיעה בשתי בנותיה, שהיא אמורה לשמור עליהן. והנה, כאן, עכשיו, מתנהגת שרלוט כאימה ופוגעת באחותה הקטנה.

ואכן, קייט, הילדה הקטנה שנזנחה על ידי אחותה לטובת הסקס, מהלכת בינתיים על קצה המפל של הנחל, מנסה לעבור שם מעליו על קצות האצבעות מגדה לגדה. היא מתכופפת להרים ללקט לעצמה עוד אבן, ואז נופלת מהמפל אל הנחל. היא מנסה לשחות, לא להיסחף עם הזרם. ג'ו ושרלוט שוכבים. קייטי נאבקת בזרם המים הסוחף אותה. אבל היא מאבדת את כוחותיה. עכשיו שרלוט נזכרת פתאום שהשאירה מאחור, למטה, את אחותה. בחוץ. נזירה ששועטת לתוך הנחל, שולה משם את קייטי מחוסרת ההכרה. ומיד אחריה מגיעים לשם כולם. כל הנזירות ושרלוט וג'ו. ואם המנזר אומרת לג'ו "ג'וזף, תזעק אמבולנס".

הנערה מתבגרת ומבגרת גם את אימה

קאט. חדר המתנה בבית חולים. ג'ו עומד. שרלוט יושבת כפופה. במסדרון מגיעה אימה, עם חברתה, מוכרת מוצרי הקוסמטיקה. היא מביטה בשרלוט וממשיכה הלאה בלי לומר מילה. הקוסמטיקאית אומרת לג'ו "קח את שרלוט הביתה. נתקשר אם יהיו חדשות. ספר לנו".

בבית שרלוט רוחצת מעל עצמה את האיפור, מחליפה את שמלת אימה לבגדי הנערות שלה. מסדרת, מנקה וממרקת את הבית, וכמובן כאילו גם את חטאיה. היא לא יודעת את נפשה. ממררת בכי. היא וג'ו יושבים על ספסל הנדנדה בחוץ, עצובים, הלומים, שותקים.

בבית החולים, ליד מיטתה של קייטי מחוסרת ההכרה והמונשמת בתוך אוהל חמצן, יושבת אימה, אווזת בידה, ומדברת אליה. מספרת לה, בוכה, על היום שבו היא, קייטי, נולדה ובאה הביתה. מאחור מגיע לו ומניח ידו, מלטף, תומך, מנחם, על כתפה, של רייצ'ל.

שרלוט בבית, יושבת, עצובה. הטלפון מצלצל. היא קמה, מהססת, מפחדת לענות. אבל מרימה את השפופרת. זה לו. הוא אומר שקייטי תהיה בסדר. היא תישאר רק עוד לילה להשגחה, ואז תחזור הביתה. "אימך נסעה הביתה, להביא בגדים". שרלוט בוכה. אומרת לג'ו "היא בסדר, היא בסדר". ג'ו הולך למכונית שלו. שרלוט איתו. הם נפרדים. "אתה נראה שונה", היא אומרת לו. "את יפהפיה", הוא עונה, "תשמרי על עצמך". "גם אתה", היא אומרת. הוא נוסע. הם נפרדים. וברור שזה לעולמים. שרלוט חוזרת הביתה, מחכה.

האימה מגיעה. שרלוט יוצאת לקראתה. אימה אורזת בגדים לקחת לקייט וצועקת עליה, "איך יכולת לעשות את זה? היא הייתה עלולה למות! מה עשיתם שם למעלה? אני יודעת מה עשיתם. כל העיר יודעת מה עשיתם". רייצ'ל פונה לצאת מהבית. שרלוט רודפת אחריה, קוראת "אימא, אימא!". רייצ'ל צועקת עליה "אני מזהירה אותך. אני מטורפת מרוב כעס". רייצ'ל יוצאת מהבית. שרלוט רצה אחריה, קוראת "אל תלכי! אל תלכי ממני! דברי איתי!". רייצ'ל מופתעת, מסתובבת לאחור, ושרלוט מדברת. "כן. עשיתי טעות. כן, אני ממש מצטערת. זו הייתה טעות מרה! אני יודעת את זה. תמיד זו את שעושה טעויות ואנחנו משלמות עליהן. בכל פעם שמישהו דוחה אותך, או את דוחה מישהו. זה לא הוגן!".

האימה כמעט נכנסת לאוטו, אבל נעצרת. שרלוט פונה להיכנס חזרה הביתה. האימה חוזרת ונכנסת אחריה. צועקת עליה "נמאס לי לקבל ממך ביקורת. את ילדה. כשתהיי מבוגרת, תחיי איך שתרצי. עד אז נחיה בסגנון שלי, בדרך שלי". היא מביאה מזוודה ופוקדת על שרלוט "תארזי!". אבל שרלוט מנפצת את הצלחת שהיא אווזת בידה, וצועקת "לא!".

האימא צועקת "אמרתי לך לארוז", אבל שרלוט מתעקשת "אני נשארתי". "ומה תעשי?", שואלת האימא. "אסיים את הלימודים", משיבה הבת. "ובמה תתמחי", שואלת רייצ'ל בצעקה, "בהפקרות בעיר?". והבת עונה לה, מטיחה, מתריסה, "לא, אימא, לעיר כבר יש מופקרת". האימא ההמומה סוטרת לבתה. שרלוט הולכת, שפופה, ומתיישבת על הספה.

אבל אז מגיעה ההפשרה, הפשרה. "את צעירה בשנה אחת בלבד ממני כשילדתי אותך", פונה רייצ'ל לבתה ואומרת לה, "ואם את שונאת כל כך את דרך חיי, למה את מתאמצת כל כך לעשות את אותן טעויות?". היא באה עכשיו ומתיישבת ליד בתה על הספה, נותנת לה יד. "את אהבת את אבא שלי?", שואלת שרלוט. "כן, אהבתי אותו", אומרת האם. "איך הוא היה?", שואלת הבת. "הוא היה מקסים. בזכותו הרגשתי מיוחדת לדקה וחצי. ואז הוא עזב". "הוא לעולם לא יחזור, נכון?", שואלת, בעצם מבינה, שרלוט. "לא" אומרת האם. שרלוט בוכה. "הוא ראה אותי פעם?", היא שואלת. "פעם אחת. כשהיית בת ארבע". עונה האם וגם היא בוכה. ואז הילדה פונה ומבקשת "אימא, אנחנו יכולות להישאר?". "אני לא יודעת", משיבה האם, "ירכלו עלינו כל כך הרבה. זו עיירה קטנה". "תמיד מרכלים", משיבה הבת, "פשוט בדרך כלל מרכלים עלייך", ומיד ומוסיפה, "סליחה", הן צוחקות. "רק שנה", מבקשת הבת, "נישאר לשנה". "אני לא יודעת", אומרת האם ומחבקת אותה.

מכל מה שאירע שרלוט התבגרה, והתבגרותה, במפתיע, מבגרת כנראה גם את אימה. רואים את המכונית נוסעת, ונשמע קולה של שרלוט המספרת "גברת פלקס הבטיחה שהיא תנסה להישאר בעיר. ידעתי שיהיה לה קשה עם זה". המכונית עוצרת. וממנה יוצא לו. ושרלוט ממשיכה, "היא ולו עדיין ניהלו מערכת יחסים עם מריבות. הוא לקח אותנו למוזיאון משחקי הבייסבול הגדולים. החלום שלו. אימא הייתה משועממת, אבל התמודדה עם זה יפה". ואז רואים את לו לוקח אותן ונוגע דרך רשת הברזל המגינה עליה, בכפפה של לו גריג (שחקן בייסבול אגדי של ה"ניו-יורק יאנקיז" בשנות ה-30 של המאה הקודמת, שלקה במחלת ניוון השרירים ALS, הידועה גם בשמו, מחלת לו גריג) חלום חיוו.

בחזרה בעיירה לו ורייצ'ל מקניטים זה את זה, ונשמע קולה של שרלוט הממשיכה ואומרת, "היא לא תודה בזה, אבל הם מסתדרים טוב מאוד". שרלוט נוסעת לבית הספר ובאוטובוס ההסעות נוהג עכשיו מישהו חדש, מבוגר. והיא מספרת לנו, בקולה, שג'ו עבר לקליפורניה והקים משתלה. "אנחנו מתכתבים. הוא שולח לי תמונות מצחיקות של דקלים". חוץ מזה "קייט חזרה לכושר אולימפי, אבל מאז התאונה יש לה בעיות שמיעה", ואז רואים את קייט אומרת לאחותה, כשאימן מגיעה הביתה עם שקנית קניות, "שמעתי את אימא אומרת שהיא תבשל הערב". אבל אז רייצ'ל מוציאה משקית הקניות שלה שמלה חדשה. "לא", אומרות שתי הילדות לעצמן. במובן הזה אימן לא השתנתה.

ואכן, האימא רייצ'ל מכינה עכשיו במטבח את שיפודי המרשמלו הרגילים שלה לצלילי שירו של ג'ימי סול If you want to be happy, שמילותיו, בתרגום חופשי לגמרי שלי, אומרות כך: "אם אתה רוצה להיות מאושר בחיים / לעולם אל תתחתן עם אישה יפה / כך שמנקודת המבט האישית שלי / מצא לך אישה מכוערת להתחתן איתה". כשהכוונה כאן, ואני לא מדבר על השיר המקורי, אלא על השימוש בו כמסיים הסרט, היא שלאן דווקא הדברים היפים, הנוצצים, הממותקים, המושכים, הסיפוקים המיידים, הם אלו שיביאו לך את האושר, אלא אתה צריך לחפש ולמצוא לעצמך ובעצמך את הדרך שלך אל האושר, שלרוב אינה נמצאת בכלל שם, ביפה ובנוצץ ובמיידים, אלא במקומות אחרים לחלוטין.

אה, כן, וכמובן ששרלוט נועלת עכשיו נעליים חדשות, שהיא סוף סוף קנתה לעצמה, ולא את המגפיים הישנות והבלות שהאבא, שמעולם לא היה לה, אולי, ואולי לא, קנה לה.

זהו, מתחילים מחדש.